

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Актуальні проблеми
вітчизняної та всесвітньої
історії**

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 27

Рівне – 2016

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 27. – Рівне : РДГУ, 2016. – 283 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м.Рівне)

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила - кандидат історичних наук, професор (м.Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій - кандидат історичних наук, доцент (м.Рівне)

Редакційна рада:

Киридон Алла - доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Жарна Криштоф - доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Троян Сергій - доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Фісанов Володимир - доктор історичних наук, професор (м.Чернівці)

Шугасва Людмила - доктор філософських наук, професор (м.Рівне)

Члени редколегії:

Жилюк Сергій - доктор історичних наук, професор (м.Остріг)

Майзер Роберт - доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Ченстохова, Республіка Польща)

Соммер Ханна - доктор гуманітарних наук в галузі соціології,
професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій - доктор історичних наук, професор (м.Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м.Київ)

Швецова-Водка Галина – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Шеретюк Руслана - доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

*Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету,
протокол № 7 від 24 червня 2016 р.*

ISSN 2519–1942

Згідно постанови президії ВАК України часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (постанова від 17 червня 2016 р.)

**Свідоцтво про державну реєстрацію:
Серія КВ № 15857-4329Р від 12 жовтня 2009 р.**

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
історико-соціологічний факультет РДГУ,
isf_rdgu@ukr.net
<http://isf.rv.ua/>

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016

13. Отклики Предстоятелей поместных Православных Церков на избрание Митрополита Киевского и всеї Украины Володимира // ЖМП. – 1992.–№ 8.
14. Панас К. Історія Української Церкви / К.Панас.–Львів, 1992.– С.150-154.
15. 232. Пантелеймон (Родопулос). Територіальні юрисдикції відповідно до православного канонічного права. Феномен етнофілетизму у наш час/ Пантелеймон (Родопулос)//[http:// vira.in.ua/texts/ rodopoulos__jurisdictions_ua.htm](http://vira.in.ua/texts/rodopoulos_jurisdictions_ua.htm)
16. Петрушко В. Автокефалистские расколы на Украине в постсоветский период (1989-1997). – М.: Свято-Тихоновский Православный богословский институт, 1998. – 254 с.
17. Постанова Архієрейського Собору Української Православної Церкви Київського Патріархату від 15 грудня 1992 р. // "Прес-реліз" № 3 за грудень 1992 р.
18. Постанова Всеукраїнського Православного Собору 25-26 червня 1992 р.// Неправда московських анафем. Упор. іг. Димитрій (Рудюк).–К., 1999. – С.350-351.
19. Розкольниківський так званий «Харківський Собор» <http://logos.at.ua/load/2-1-0-24>
20. Саган О. Вселенське православ'я: суть, історія, сучасний стан / О.Саган. – К., 2004. – 361 с.
21. Фідас В. Церковна історія / В.Фідас. – Афіни. –Т.2. –148 с.

УДК 27-79(477)

Людмила Шугаєва

ТЕОКРАТИЧНІ ВИЯВИ НЕОХРИСТІЯНСЬКИХ РЕЛІГІЙНИХ УТВОРЕНЬ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті на підставі філософсько-релігієзнавчого аналізу з'ясовуються причини поширення в Україні, а також сутність віровчення неохристиянських релігійних утворень таких як Церква Останнього Заповіту і Дзвінки кедри України (анастасіївці).

Автор акцентує увагу на тому, що такі релігійні об'єднання виникають як реакція на досить глибокі трансформації суспільної системи в цілому, на виклики сучасного українського суспільства, а саме: соціально-економічна криза, війна, криза світських і духовних ідеологій. Неохристиянські релігійні об'єднання пропонують своїм прихильникам нову сакральну інтерпретацію оточуючої дійсності, вирішення глобальних проблем сучасного людства. Пропонують не тільки нове осмислення соціальних проблем, а й претендують на якісно нове їх вирішення.

Середній вік послідовників названих об'єднань, невирішеність соціально-економічних проблем, криза духовності, радикалізація суспільства свідчать про життєздатність неохристиянських релігійних об'єднань і перспективність подальшого розвитку.

Ключові слова: криза, неохристиянство, Віссаріон, Церква Останнього Заповіту, В.Мегре, анастасіївці, теократія.

In the article on the base of the philosophical and religious analysis the causes of distribution in Ukraine, as well as the essence of faith of Neo-Christian religious entities such as the Church of the Last Testament and Ringing Cedars of Ukraine (or anastasiyevtsy – the followers of Anastasia) are ascertained.

The author emphasizes that such religious groups occur as a reaction to a rather profound transformations of the social system in general, to the challenges of the modern Ukrainian society, namely: socio-economic crisis, war, crisis of secular and religious ideologies. Neo-Christian religious associations offer their adherents a new sacred interpretation of the surrounding reality, solving global problems of modern humanity. They offer not only a new understanding of social problems, but claim to a new solution of them.

Average age of the followers of these associations, unresolved social and economic problems, crisis of spirituality and radicalization of society demonstrate the viability of non-Christian religious groups and potential for their further development.

Keywords: crisis, Neo-Christianity, Vissarion, Church of the Last Testament, V. Megre, anastasiyevtsy (followers of Anastasia), theocracy.

Поширення нових релігійних утворень християнського спрямування в Україні спостерігається наприкінці 80 – х років минулого століття. До факторів, які сприяють появі релігійних новоутворень, слід віднести глибоку кризу, а згодом і розпад економічної й ідеологічної систем, які існували. Саме у цей період в Україні набувають поширення такі нехристиянські релігійні утворення, як Православна Церква Божої Матері «Державної» (Богородичний центр, Російська Маріанська Церква, Церква Божої Матері Преображенної), у середині 90 – х рр.. з'являються послідовники Церкви Останнього Заповіту, а також наслідувачі В. Мегре – «анастасіївці», які згодом об'єдналися під назвою „Дзвінки кедри України». Слід відмітити, що всі названі релігійні утворення були експортовані до України з Росії. Поширенню названих утворень сприяла руйнація звичного способу життя переважної більшості населення, втрата авторитету світських і політичних ідеологій, криза Православної церкви в Україні.

Майдан 2013 р., який переріс у Революцію Гідності не виправдали надій українського суспільства. Наслідки трансформацій, що відбуваються, вибивають у багатьох мільйонів людей ґрунт із під ніг, породжують почуття страху і невпевненості. Таким чином, відбувається конфлікт між прагненням людини до кращого життя і

реальними факторами соціального буття. До того ж в умовах війни, інфляції, безробіття, злочинності, росту радикалізації суспільства, розриву зв'язків між поколіннями значна частина населення розчаровується у світських ідеологіях, у їх здатності перетворювати суспільство в інтересах більшості. Ці та інші протиріччя народжують потребу у цілісному стабільному світогляді, контури якого, звичайно, відрізняються залежно від соціального стану, професійної занятості, віку тощо. Несумісний із «диким» капіталізмом духовний пошук частини населення України намагається знайти притулок у комуні, в колективах братів-однодумців, що створюються новими релігійними рухами.

Ідеологічний вакуум спричинив почуття песимізму, безперспективності життя, психологічне відчуття нестійкості навколишнього світу. Спільною стала для певної частини населення криза гуманізму, яка є руйнівною для існування людини і культури. Головним же, на нашу думку, є те, що суттєво знизився духовний потенціал українського народу, та основа, на якій завжди ґрунтувалась могутність української держави.

В умовах поглиблення духовної кризи, соціальних негараздів, глобальних проблем людства певна частина населення в надії віднайти душевний спокій, звертається до нехристиянських вчень. Багатьох приваблює в них дружня атмосфера, гуманне ставлення один до одного, в цілому до людства і природи, які проповідуються більшістю новітніх нехристиянських вчень. Значною мірою поширенню цих учень сприяло оформлення нової моделі церковно-державних відносин, утвердження фактичної, а не декларованої свободи совісті, як це було за радянських часів.

Керівники таких неохристиянських утворень розуміють привабливість своїх проповідей і пропонують конкретну релігійну общину як оазис справжньої людяності, прообраз майбутнього колективізму, утворення, яке захистить від глобальних катастроф, зокрема екологічної, общину небожителів.

Втім, окрім „квітучого раю” земного лідери деяких нехристиянських організацій свідомо чи напівсвідомо проповідують і намагаються втілити у життя теократичні ідеї далекі від визначення теократії та її суті (від грецьк. teos – бог, hrats – влада). Але все ж релігійні общини, про які піде мова, є цілком самодостатніми з усіма ознаками теократичних утворень. Ми маємо на увазі Церкву Останнього Заповіту і Дзвінки кедри України. Одразу хочемо зазначити, що названі релігійні об'єднання є власне російським явищем, а в Україну вони привнесені.

Наступною неохристиянською течією, яка також була експортована на терени України з Росії у другій половині 90-х років ХХ ст., є Церква Останнього Заповіту. Засновником її є Віссаріон (С.Тороп), уродженець Краснодарського краю Російської Федерації. Згодом його сім'я переїхала до Сибіру, у м. Мінусинськ Красноярського краю. Там він відвідує гурток уфологів, де знаходить майбутніх помічників у створенні і поширенні «єдиної істинної віри». Робота в гуртку потім виявиться у далекому впливі уфологічних доктрин релігійно-філософських вчень на віросповідні засади релігійного об'єднання. Як свідчить традиція віссаріонівців (народна назва релігійного утворення), у 1990 р. Торопу відкриваються події двотисячолітньої давності; приходить нове об'явлення, за яким він є Сином Божим, провідником Духу Святого Великої Мудрості Творця. Він приймає ім'я Віссаріон (той, що дає життя) і проголошує про створення Єдиної віри. У 1994 р. Релігійне об'єднання було офіційно зареєстроване державними органами Російської Федерації як Церква Єдиної віри, а у 1995 р. отримало назву Церкви Останнього Заповіту.

В Україні, на середину 2007 р., офіційно зареєстровано сім громад Церкви Останнього Заповіту у містах Київ, Черкаси, Запоріжжя, Харків, Донецьк, Одеса і Луцьк. У кожній громаді нараховується понад 70 осіб, а у м.Києві – понад 100 осіб.

У 1992 р. у Мінусинськ стали прибувати послідовники Віссаріона і його вчення. На початок 2007 р. вірними Церкви Останнього Заповіту засновано 20 поселень, і хоча кожне з них має свою назву, всі разом вони називаються «Земля Обітована». Центральним поселенням послідовників Віссаріона є «Притулок Світанку», будівництво якого було розпочате у 1995 р. біля підніжжя гори Суха над озером Тіберкуль. Поселення ще називають «Містом сонця», «Містом майстрів», «Новим Єрусалимом». На середину 2007 р. кількість жителів «Землі Обітованої» складала близько 5 000 тисяч осіб, у тому числі – близько 300 українців. В цілому ж у світі, як у державах СНД, так і в державах далекого зарубіжжя, нараховується близько п'ятдесяти тисяч послідовників Церкви Останнього Заповіту.

Джерелом віросповідних засад Церкви Останнього Заповіту є Святе письмо і Останній Заповіт, авторство якого належить Віссаріону. Останній Заповіт вперше був опублікований у 1993 р. під назвою «Слово Віссаріона». Крім того, Віссаріон є автором великої кількості релігійно-етичних настанов. Відповідно до його релігійної доктрини, Творець Всесвіту (Єдиний, Абсолют) і Отець Небесний – це не тотожні поняття. Творець Всесвіту виступає як начало матеріального буття і матеріальної енергії. Отець Небесний (Віссаріон) одночасно є сином Єдиного і Отцем людських душ, джерелом істини і святості. Творець Всесвіту (Абсолют, Єдиний) є джерелом Всесвіту, життя, плоті і розуму, порушувати яке нікому не дозволено. Але, окрім плоті і розуму, є душа людини, яка має значно вищі і глибші якості, ніж перші дві. Джерелом любові і творцем душі людини є Отець Небесний. Сутністю людини є духовність, любов, людяність. Виявлятися душа може тільки через плоть. Але, оскільки, духовна тканина, на протигагу матеріальним структурам, є безсмертною, то унікальним призначенням людини є вічне життя, безсмертя, спочатку на Землі, а згодом у Всесвіті. Таким є основне твердження віросповідних засад Церкви Останнього Заповіту.

Для досягнення безсмертя Віссаріон розробив цілу низку положень і засобів. Християнський догмат про Боговтілення він трансформує відповідно до світогляду. Віссаріона вшановують як Слово Боже, Отця Небесного, який прийняв плоть і кров людини. Місцем народження плоті (Віссаріона) є Росія (Сибір). Саме тут повинні відкритися таємниці подій, про які йде мова у Святому Письмі. Тобто переїзд сім'ї Віссаріона до Сибіру пояснюється не якимись родинними, побутовими причинами, а тим, що саме тут мають відбутися зміни

планетарного масштабу. У віровченні стверджується, що саме тут знаходиться серце землі і чистота, «яка століттями зберігалася під тайгою, щоб залишитись незайманою нечистотами, які зараз сірою пеленою огорнули всю нашу планету».

Віросповідні засади Церкви Останнього Заповіту визнають переселення душ, наявність раю і пекла. На їх думку, Диявол є породженням гріховних думок, а рай – це особливий шар, який охоплює Землю. До нього потрапляють душі, які не здатні нести холод (мається на увазі моральний холод). Вони тимчасово накопичуються в райських помешканнях, щоб стати «гідним підгрунтям людства, яке ступило на сходи Вічності. Це ті, що вже ніколи не пізнають смаку смерті». На відміну від раю, пекло розташоване ближче до поверхні Землі. Туди потрапляють душі, зіпсовані гріхом і відданістю Дияволу.

Таким чином, вчення Віссаріона про творця Всесвіту і Отця Небесного, а також про переселення душ зазнало на собі впливу східних релігій і теософських шкіл. У той же час, провідними ідеями вчення про переселення душ є хіліастичні ідеї християнства, адже, як стверджує Віссаріон, – душі інших, тих хто пішов із земного життя, будуть знаходитися в проміжних інстанціях пекла і раю до тих пір, доки на Землі остаточно не буде переможений Диявол, і лише тоді, за рідким винятком тих душ, які вже забруднилися настільки, що їм немає сенсу давати нову плоть, неминуче воскреснуть всі мертві і знайдуть безсмертя.

Стан сучасної цивілізації характеризується Віссаріоном як перехід від царства сили (п'їтьми) до царства душ. Він стверджує, що від шляху, який намітився людством у напрямку дикості і невігластва «не убереже і велика освіченість», тому що якість людини не залежить від обсягу знань. Забезпечити людині духовний комфорт, убезпечити її від духовних криз і глобальних катастроф може лише віра в нього, у Віссаріона. На його переконання, решта релігійних вчень і світоглядів не є істинними.

Церква Останнього Заповіту дотримується таїнств шлюбу, хрещення і сповіді, які відрізняються від християнських власним розумінням. Властивим для вірних церкви є своєрідне таїнство благословення, яке полягає у тому, що Отець Небесний (Віссаріон) обов'язково повинен надати дозвіл на здійснення благих справ, як індивідуальних, так і колективних. Обов'язково благословляється їжа. До таїнств Церква Останнього Заповіту відносить і літургію, яке відбувається двічі на тиждень – в неділю і в середу. Її головним обрядом, характерною особливістю є священне коло, яке полягає у з'єднанні рук, що знаменує єднання вірних з Отцем Небесним (Віссаріоном) і готовність очистити Землю від морального і розумового бруду. Рівно о 16.30 за московським часом всі послідовники Віссаріона беруть участь у акті злиття з учителем, під час якого подумки відтворюють його образ і спілкуються з ним. Головними святами релігійного об'єднання є Різдво Христа (Віссаріона), яке святкується в його день народження і проголошене ерою світанку, з якого вірні ведуть літочислення; 18 серпня відзначається свято добрих плодів – день, у який Віссаріон розпочав свою проповідь, а також 14 квітня вважається святом весни, радості і єднання всіх людей планети.

Послідовники Віссаріона суворо дотримуються вегетаріанства, яке обґрунтовується принципом «не убий». Харчові заборони поширюються також на чай, каву, цукор, тваринні і рослинні жири. Ці заборони Віссаріон обґрунтовує тим, що відбуваються зміни у вібрації Землі, які пагубно впливають на плоть людини. Виходом із цього становища, на думку Віссаріона, є зміна структури харчування.

Для Церкви Останнього Заповіту характерним є заперечення культових споруд. Віссаріон стверджує, що образ храму не повинен мати канону, тому що в ньому виявляється бачення краси і прагнення славити Отця Небесного, тобто його самого. Отже, релігійному об'єднанню, як і багатьом неохристиянським утворенням і не тільки їм, властивий харизматизм. Харизматичні риси властиві і організаційній структурі релігійного об'єднання. Очілником її звичайно є Віссаріон, який має назву «Вищої духовної особи церкви і її засновника». Вищим адміністративним органом є упорядники церкви, які відають зовнішніми зв'язками і будівництвом. Також є церковна рада, яка займається розподілом матеріальних засобів. Літургія і обряди відправляються священниками, рукоположеними Віссаріоном. Для Церкви Останнього Заповіту характерним є високий рівень місіонерської діяльності.

Метою віросповідної доктрини Віссаріона є створення царства душ, яке буде складатися з нової людини, нової землі і нових небес. Царство душ буде мати вигляд єдиної сім'ї, яка володітиме духовною цілісністю і принципово відрізнятиметься від всіх попередніх форм життя людей. Різниця буде полягати перш за все в тому, що вони будуть жити у гармонії з першим і другим творчими початками, з творцем Всесвіту і Отцем Небесним (Віссаріоном) без традиційних атрибутів держави. Майбутній єдиний сім'ї не буде потреби в державному управлінні, адже люди будуть жити на підставі гармонійних і природних стосунків. На думку Віссаріона і його послідовників, саме у поселеннях, які складають «Землю Обітовану», відбувається прообраз формування єдиної сім'ї. Люди, які вступають до єдиної сім'ї, ведуть натуральний спосіб господарства; при вступі до неї зобов'язуються допомагати один одному.

Вірні Віссаріону дотримуються таїнства покаяння, яке полягає у проведенні так званих «лавок мудрості». Це таїнство відбувається під час загальних зборів єдиної сім'ї, коли кожен зобов'язаний розповісти про свої погані думки і вчинки перед єдиновірцями.

Соціальні погляди Церкви Останнього Заповіту виявляються не лише у баченні ними майбутнього державного устрою, але й дається оцінка сучасного суспільства і перспектив його розвитку. Віссаріон, під час поїздки по Росії і за кордон, оцінює сучасний стан людства як рух до катастрофи. Перед її загрозою відбувається поділ людства на сили світла і п'їтьми, третього не буде. На його думку, сьогодні є велика кількість ознак, які свідчать про те, що царство сили (сили п'їтьми) підходить до завершення свого існування. Поступово воно перейде на якісно новий рівень, на рівень царства душ, що, за ствердженням Віссаріона, є не те що інше, як Царство Боже. Але у 1999 р. він виступає із зверненням до всього людства, в якому мова йде про те, що попри всі

його зусилля, людство стрімко рухається у прірву. І лише той, хто повірить у вчення Віссаріона, зможе стати членом майбутнього суспільства. До речі, поселення в районі о.Тіберкуля є прообразом майбутнього нового суспільства. Слід сказати, що загострення глобальних проблем людства, а саме, загрози ядерної війни, екологічної проблеми, техногенних катастроф, робить проповідницьку діяльність Віссаріона популярною серед значної частини населення. Серед його послідовників велика кількість людей з вищою і середньою спеціальною освітою, науковці з високими ступенями і званнями, дітяч культури і мистецтва. Середній вік парафіян становить 25-45 років, що свідчить про значні перспективи розвитку Церкви Останнього Заповіту. Перед загрозою глобальних катастроф, для того, щоб вижити і створити царство душі, Віссаріон пропонує керуватися такими морально-етичними категоріями, як і загальний гуманізм і загальнолюдська солідарність, що є привабливим для деякої частини населення.

Відтак, Церква Останнього Заповіту є неохристиянським утворенням, віросповідним джерелом якого є Біблія і особистість Христа як головна персону віросповідних засад. Як і всі неохристиянські утворення, Віссаріон оголосив свою церкву виключно істинною, а свій Останній Заповіт (Слово Віссаріона) перетворив у віросповідне джерело, надав собі статусу значно вищого від Бога і Ісуса Христа. Віросповідним засадам Церкви Останнього Заповіту властиві крайні есхатологічні погляди, які виявляються в очікуванні загальнолюдської катастрофи, і протизагальній – створення царства душі, своєрідне розуміння Трійці, пекла і раю.

Із слів Романюка нам стало відомо, що «Земля Обітована» (поселення на берегах о. Тіберкуль) відповідними органами зареєстроване як міжнародне екологічне поселення. Він же повідомив, що там проживає понад 80 націй і народностей. Ми вже згадували, що поселенці «Землі Обітованої» ведуть натуральне господарство на основі новітніх технологій. Випускають близько 100 видів різної продукції, що дає можливість не лише забезпечити їх гідне існування, а й вивозити залишки на ярмарки до Красноярська і Москви. Община має власні органи управління. З державною владою налагоджені цілком лояльні контакти. Також послідовники Віссаріона мають свою школу, медичні заклади, випускають власну газету «Земля Обітована». Тобто у Сибіру він створив цілком самодостатнє поселення з усіма ознаками теократичної общини. На чолі об'єднання стоїть його лідер – абсолютний у питаннях віри і моральності (Віссаріон).

У 1994 р. в Росії з'являються праці В.Мегре (Пузакова), в яких йдеться про те, що на початку 90 – х рр. минулого століття в тайзі він зустрів незвичайну дівчину – Анастасію, яка належить до стародавнього роду, що протягом багатьох століть був ізольований від людства, тобто перебував за межами цивілізації. Анастасія живе у Західному Сибіру, харчується тим, що їй дає природа, не має потреби в одязі і сама є неві'ємною часткою природи. Вона не просто схильниця – аскета; Анастасія володіє надзвичайними здібностями, може бачити все, що відбувається у будь-якому «закутку» Всесвіту. Її основне призначення – вказати шлях до першоджерел і переконати у згубності технократії, тобто примусити повернутись людей до природи. Анастасія знає велику кількість людей похилого віку, які живуть більше ніж 100 років, а все через те, що носять на грудях шматочок деревини, яка вирізана із «дзвінкого кедр». Ідея, яку проповідує В.Мегре від імені міфічної Анастасії досить проста: залишити міста і розпочати нове екологічне життя, розпочати будівництво «нової Батьківщини», щоб на момент Апокаліпсису, який знищить сучасну цивілізацію, створити родові садиби, в яких вийде «нове людство».

У результаті такої проповіді в Росії, а згодом і в країнах СНД поширюється рух «анастасіївців» (Дзвінки кедрів Росії). Вважається, що прихильників нового релігійного руху нараховується більше 1 млн. осіб. Наприкінці 90 – х рр. XX ст. анастасіївці, об'єднані під назвою «Дзвінки кедрів України», з'являються на теренах нашої держави. Таких поселень є близько 60. Як правило, в глухих і закинутих місцевостях, далеких відобласних центрів, ентузіасти організують щось на зразок сільськогосподарського кооперативу, а потім шукають однодумців (члена цієї організації легко можна впізнати по шматочку деревини «дзвінкого» кедр на шиї). Ідеалом створеної общини є родове поселення на території, яка становить не менше одного гектара, вегетаріанство, багатодітність і екологічно чисте життя. Тримати домашніх тварин у господарстві забороняється, але брати від них можна лише молоко. Цікавим є той факт, що у статутах общин записано, що її члени не можуть самостійно розпоряджатися землею, яку отримали у поселенні. Кожне поселення «анастасіївців» знаходиться на самоуправлінні, всі нагальні питання, а також питання подальшої перспективи вирішуються на вічі. Найбільш відоме поселення анастасіївців в Україні знаходиться поблизу Києва і носить назву «Ромашки», а одне із перших «Світанок» – у Дебальцевському районі Донецької області. Із цілком зрозумілих причин наразі доля його не відома. Поселення анастасіївців також функціонують у Чернігівській, Дніпропетровській, Херсонській, Хмельницькій та інших областях України. Середній вік поселенців – 25-35 років, що як і у попередньому випадку, свідчить про перспективу зростання і все більшого укорінення релігійного об'єднання в Україні. І хоча рух анастасіївців у порівнянні із релігійним об'єднанням Церкви Останнього Заповіту менш централізований і ще фактично не має чіткої ієрархічної структури, тобто є значна свобода для індивідуальної ініціативи і самовираження рядових членів організації, все ж теократичні прагнення наявні.

Відтак, в умовах загострення соціально-економічної кризи в Україні, в умовах загострення глобальних проблем сучасності: загрози ядерної війни, екологічної, енергетичної, демографічної криз, проблема голоду, техногенних катастроф й інших інтерсоціальних проблем – посилюються містичні настрої, поглиблюється есхатологічна спрямованість змісту проповідницької діяльності, зростають теократичні прагнення як можливість встановлення Царства Божого на землі, коли верховним правителем всіх без винятку справ є Бог або його месія (у нашому випадку – духовний лідер тієї чи іншої общини).

Надзвичайно важливим є і те, що у сьогоденній Україні лише відбувається формування національної ідеї, мети і стратегії розвитку людини, суспільства, нації, держави, переосмислюється їх роль у контексті світової цивілізації. І в таких умовах поповнення неохристиянських релігійних утворень відбувається за рахунок відходу

населення від світських ідеологій, які не виправдали себе, відходу віруючих (або потенційних віруючих від традиційних релігій – православ'я, католицизму, протестантизму, ісламу, що свідчить про неможливість цих послідовників реалізувати свої соціально-духовні, психологічні, культурні потреби ні через традиційні вірування, ні через світські ідеології.

Джерела та література

1. Інформація про діяльність Церкви Останнього Заповіту в Україні надана головою Церкви Єдиної віри у м. Києві. Аналіз віросповідних засад і релігійної практики здійснено на підставі бесід з прихожанами під час відвідування богослужінь київської громади Церкви Єдиної віри, а також «Слова Віссаріона». – К., 2007. – с. 567.
2. Ихельзон Е. Общество будущего // «Сегодня» – 15.08.2015.
3. Таевский Д. А. Христианские ереси и секты X-XXI веков. Словарь. – М. : Интрада, 2003. – с. 147.

УДК 2-028.76 (477)

Дмитро Гурський

НЕТРАДИЦІЙНА РЕЛІГІЙНІСТЬ В УКРАЇНІ ЯК ПРОЯВ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ

Трансформації в соціокультурному просторі сучасної України приводять до формування постмодерного суспільства. Такі тенденції впливають на зміну світоглядно-ціннісних пріоритетів. Тому людина намагається знайти нові способи реалізації власних духовних потреб, адже багатьох віруючих України уже не влаштовують релігії, які ґрунтуються переважно на обрядових шиноктах, зовнішній релігійності та утвердженні гріховності людської природи. Відтак постмодерна людина намагається віднайти нові способи осягнення дійсності. Такі пошуки приводять її до новітніх релігійних рухів.

Ключові слова: Релігія, постмодерн, неорелігія, Україна, культ, рідновірство.

Трансформації в соціокультурному просторі сучасної України приводять до формування постмодерного суспільства. Такі тенденції впливають на зміну світоглядно-ціннісних пріоритетів. Тому людина намагається знайти нові способи реалізації власних духовних потреб, адже багатьох віруючих України уже не влаштовують релігії, які ґрунтуються переважно на обрядових шиноктах, зовнішній релігійності та утвердженні гріховності людської природи. Відтак постмодерна людина намагається віднайти нові способи осягнення дійсності. Такі пошуки приводять її до новітніх релігійних рухів.

Ключевые слова: Религия, постмодерн, неорелигии, Украина, культ, ридновірство

The current spread of new religious movements in Western Ukraine and interest them in youth, and the ambiguity of the processes occurring in this area, actualizes the need to investigate the matter and determine the features which serve for changes in the spiritual environment of society in the postmodern period. This will make it possible to clarify the nature of modern religion in general and describe future religious situation in Ukraine and the world.

The purpose of this article – to find out the features of postmodern religious differences and dogma of traditional religions, and, and in the fundamental principles of postmodern ideology and philosophy that will allow to identify synthetic neo religion a postmodern phenomenon in the religious process. To achieve this goal, the author sets the following objectives: to analyze the causes and conditions for the spread of new religions and show their connection with contemporary postmodernist situation and examine the main common features of modern religions and their compliance postmodern principles.

The object of our study are synthetic new religious movements, which we view the subject through research – postmodern tendencies in the religious sphere that have an impact on the functioning of the object.

The study used the following methods: comparison, analysis, synthesis, abstraction.

Conclusions, the formation of post-modern religions – a phenomenon that has come in Ukraine together with the independence and the departure of the atheistic worldview. Pluralism legal system allows everyone to realize their own vision and worldview, if it does not interfere with others, the possibility that contributed to the free formation of various religious communities, sects, cults, which currently Ukraine has a huge amount. Each person can independently choose whether to adhere to some religious doctrine, and whether to abandon all independently choose whether to belong to any religious community or not.

Keywords: Religion, postmodern, neorelihiya, Ukraine, cult, Slavic Neopaganism.

Сучасні локальні трансформації у релігійній сфері спричинені загальносвітовими процесами, глобальними змінами, що іманентні для духовної сфери людства. Однією з них є поширення нетрадиційної релігійності. Нетрадиційними прийнято називати релігійно-світоглядні вчення, які історично не успадковані від попередніх епох певним етносом, не притаманні його релігійній духовності, культурно, побутово, ментально не укорінені, проте набули значного поширення внаслідок місіонерства проповідників з їх історичної батьківщини. Нетрадиційні релігії в Україні поряд з традиційним християнством створили «шукачам істини» альтернативу для вибору «духовної обітниці», яка б найбільше відповідала внутрішній природі, психологічним, соціальним, культурним, духовним потребам кожного окремого індивіда. Нетрадиційні релігійно-світоглядні вчення пропонують своїм прихильникам нову сакральну інтерпретацію існуючого стану речей, вирішення глобальних

З М І С Т

РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Чорний В. ЯРОСЛАВ МУДРИЙ – ЯК ДЕРЖАВНИЙ МУЖ ТА ФУНДАТОР ЦЕРКВИ.....	3
Гузюк М. КИЇВСЬКА РУСЬ І ПОЛОВЕЦЬКА ОРДА ХІ – ПОЧАТКУ ХІІІ СТ.	7
Ващук Д. ДО ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ОСОБИ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХV – ПЕРШОЇ ТРЕТИНА ХVІ СТ. У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОУПРАВЛІННЯ	11
Блануца А. СТАРОСТИ/НАМІСНИКИ/ДЕРЖАВЦІ У СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ В «УКРАЇННИХ» ЗАМКАХ КІНЦЯ ХV – СЕРЕДИНИ ХVІ СТ.	15
Паславська Н. КРАВЕЦЬКИЙ ЦЕХ У ЛЬВОВІ В ХVІ–ХVІІІ СТ.: МАЙСТРІВСТВО ТА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КАР’ЄРИ РЕМІСНИКА.....	19
Гурбик А. ІНСТИТУЦІЙНІ ЗМІНИ В СІЛЬСЬКОМУ САМОВРЯДУВАННІ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В КОНТЕКСТІ АГРАРНОЇ РЕФОРМИ ХVІ СТ.	24
Вирський Д. МОНАСТІРСЬКІ МАЄТНОСТІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МІСЦЕВЕ УПРАВЛІННЯ ТА САМОВРЯДУВАННЯ НА КРЕМЕНЧУЧЧИНІ ПІСЛЯ КОЗАЦЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ СЕРЕДИНИ ХVІІ СТ.	29
Мишків В. ГЕНЕЗА СУСПІЛЬНО-ДУХОВНИХ ВИТОКІВ І ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ СТАРООБРЯДНИЦТВА В УКРАЇНІ	33
Самчук Т. СТАНОВЛЕННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО ПРОСТОРУ В КИЄВІ (ДО ІСТОРІЇ ПЕРШИХ ПРИМІЩЕНЬ УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА).....	35
Приймак В. МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ – МЕЦЕНАТ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА ТА КУЛЬТУРИ	42
Журавльова С. НАРОДНИЙ КОМІСАРІАТ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ У 1921 – 1922 РР.	47
Скіра Ю. ПЕРЕЖИВАННЯ ТРАГЕДІЇ ГОЛОКОСТУ МИТРОПОЛИТОМ АНДРЕЄМ ШЕПТИЦЬКИМ У СВІТЛІ СПОГАДІВ ОЧЕВИДЦІВ	50
Мазурок О. ЖІНКА-ЖЕРТВА В УМОВАХ ПРИМУСОВОГО ВИВЕЗЕННЯ НА РОБОТИ ДО НІМЕЧЧИНИ	54
Urban M. Z DRUGIEJ STRONY GRANICY. LWÓW; MIASTO-MIT JAKO PODSTAWA WSPÓŁCZESNEJ TOŻSAMOŚCI UKRAIŃSKIEJ	58
Бутинський В. ІНСТИТУАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ПРАВОСЛАВ’І УКРАЇНИ ПОЧАТКУ 90-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ	65
Шугасва Л. ТЕОКРАТИЧНІ ВИЯВИ НЕОХРИСТИЯНСЬКИХ РЕЛІГІЙНИХ УТВОРЕНЬ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	70
Гурський Д. НЕТРАДИЦІЙНА РЕЛІГІЙНІСТЬ В УКРАЇНІ ЯК ПРОЯВ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ	74
Ворон Оксана ВИТОКИ ТА ПРОЯВИ КАТОЛИЦЬКО-ПРАВОСЛАВНОГО ПРОТИСТОЯННЯ У НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ	77
Ворон Олена РИМО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: ВИДОЗМІНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН	83

Любарець А. «НЕІНСТРУМЕНТАЛІЗОВАНИ» РАДЯНСЬКІ СВЯТА: СУСПІЛЬНЕ СПРИЙНЯТТЯ ТА ПОЛІТИКА ПАМ'ЯТІ (2005-2015).....	88
Kundeus O. UKRAINE'S EUROINTEGRATION CHOICE AS ONE OF THE CAUSES OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR.....	94

РОЗДІ 2 ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ І МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Павленко І, Шульга С. ГЛАДІАТОРСЬКІ ШКОЛИ В СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ.....	99
Зетеишвили И. ВИЗАНТИЯ И ГРУЗИЯ.....	102
Озимчук О. ЗАВОЮВАННЯ АНГЛІЇ НОРМАНДЦЯМИ І ПРАВО КИЇВСЬКИХ КНЯЗІВ НА АНГЛІЙСЬКИЙ ПРЕСТОЛ	105
Циватий В. ІТАЛІЙСЬКА ДИПЛОМАТІЯ ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ В ОСОБИСТОСТЯХ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ І ПОЛІТИКО-ДИПЛОМАТИЧНИЙ ПОРТРЕТ ДАНТЕ АЛІГ'ЄРІ (1265-1321) (ІСТОРИКО-ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА РЕТРОСПЕКТИВА)	111
Шуткова Н. ПЕЧНЫЕ ИЗРАЗЦЫ XVII В. КАК ИНДИКАТОР ИЗМЕНЕНИЯ ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКОЙ ОБСТАНОВКИ НА ПОГРАНИЧЬЕ ВКЛ И МОСКОВСКОГО ГОСУДАРСТВА	117
Константинов В. О ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПОЛЬСКО-МОЛДАВСКОГО КОНСОРЦИУМА ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОРОХА ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XVII ВЕКА	123
Биков О. БОНАПАРТИЗМ ЯК ТИП ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ (ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ).....	128
Мороз В. КНЯЗЬ О. ГОРЧАКОВ НА ЧОЛІ МІНІСТЕРСТВА ЗАКОРДОННИХ СПРАВ РОСІЇ	130
Матусевич К. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЗОЛОТОГО СТАНДАРТУ ТА МЕТАЛІСТИЧНИХ РЕФОРМ XIX СТ.	133
Федорчук О. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В СЕРЕДИНІ XIX СТОЛІТТЯ.....	137
Косяк С. ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕРШИХ НІМЕЦЬКИХ КОЛОНІАЛЬНИХ ТОВАРИСТВ І СОЮЗІВ (70-ТІ – ПОЧАТОК 80-Х РОКІВ XIX СТ.)	140
Яремко К. ПОЛІТИЧНИЙ КОНТРОЛЬ ТА ЙОГО ЕЛЕМЕНТИ В ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ПОЛІТИЧНОЇ ПОЛІЦІЇ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ.....	144
Валюх Л., Плюта Н. АНГЛО-ФРАНЦУЗЬКЕ КОЛОНІАЛЬНЕ СУПЕРНИЦТВО У ЄГИПТІ (1881-1890 рр.).....	147
П'ятничук Т. ДОКТРИНА «ВІДКРИТИХ ДВЕРЕЙ» ДЖ. ХЕЯ ТА ПЕРША СПРОБА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ	152
Лавринович Д. НАЦІОНАЛЬНЕ РОЗВИТТЯ БЕЛОРУСОВ В ПРОГРАММНИХ ДОКУМЕНТАХ «БЕЛОРУССКОГО ОБЩЕСТВА» (1908 – 1915 гг.).....	157
Щавлінський М. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА І НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІЛОРУСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ОДЕСІ В УМОВАХ АВСТРО-НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1918 Р.).....	162
Гуменюк О. ШЛЮБНА ОБРЯДОВІСТЬ В СРСР: ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ	165
Іванов В. ІНОЗЕМНА ДОПОМОГА ФІНЛЯНДІЇ ПІД ЧАС «ЗИМОВОЇ ВІЙНИ» 1939-1940 рр.	167
Brailian Y. ANGLO-AMERICAN CARIBBEAN COMISSION (1942 – 1946) AND BRITISH COLONIAL REGYME IN WEST INDIES.....	169

Субот О. ПРОЦЕС ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПАРТІЙНОГО АПАРАТУ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ У 1953 – 1968 РР. ТА УЧАСТЬ У НЬОМУ А. НОВОТНОГО.....	176
Ларькіна Л. УПОВНОВАЖЕНІ РАДИ В СПРАВАХ РЕЛІГІЙ ТА РАДИ У СПРАВАХ РОСІЙСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ ПРИ РАДІ МІНІСТРІВ СРСР І КОМІСІЇ СПРИЯННЯ ПО ДОТРИМАННЮ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО РЕЛІГІЙНІ КУЛЬТИ ПО РІВНЕНСЬКІЙ ТА ВОЛИНСЬКИХ ОБЛАСТЯХ (1960-1975 РР.)	182
Лесняк В. ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОНЯТТЯ «КОНСОЛІДАЦІЇ ДЕМОКРАТІЇ» У СУСПІЛЬНИХ НАУКАХ	187
Кузьмич О. АДАПТНІСТЬ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ З ВОЛИНИ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА (1991-2008 РР.).....	190
Санжаревський О. ПРИКОРДОННІ ВІЙСЬКА РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ НА РУБЕЖІ ХХ – ХХІ СТОЛІТЬ.....	195
Яроцький П. ДОМІНАТНІ ПОДІЇ 2016 Р. В ПРАВОСЛАВНОМУ І КАТОЛИЦЬКОМУ СВІТІ	198

РОЗДІЛ 3 ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

Федоришин М. БІБЛІОТЕКА ПЕРЕСОПНИЦЬКОГО МОНАСТИРЯ У 1600 РОЦІ	204
Шерстюк Р., Стоколос Н. «БЛАГОЧЕСТЯ І ОСВІТА»: ПРОСВІТНИЦЬКІ ІДЕЇ ЙОСИФА ДЕ КАЛАСАНСА ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ДУХОВНО-КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ ВОЛИНИ (XVII – ПЕРША ПОЛОВИНА XIX СТ.)	208
Мілясевич І. ДВОРЯНСЬКІ ПОВІТОВІ УЧИЛИЩА ВОЛИНИ (ДРУГА ЧВЕРТЬ XIX СТОЛІТТЯ)	215
Леснича П. НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ У ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ МЕШКАНЦІВ МІСТ ТА МІСТЕЧОК ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX – ПОЧАТОК XX СТ.)	224
Грималюк О. БЛАГОДІЙНІСТЬ ДУХОВЕНСТВА І МОНАСТІРІВ ВОЛИНСЬКОЇ ЄПАРХІЇ XIX – ПОЧАТКУ XX СТ.	228
Скібчик А. НІМЦІ НА ВОЛИНІ У КІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТ.	233
Бородинська Л. СТАНОВЛЕННЯ СПІЛЬНОТИ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН У РІВНОМУ (1916 – 1939 РР.)	235
Омельчук Н. МІСТО РІВНЕ В УМОВАХ НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941-1944 РР.).....	240
Березняк В. ФОРМУВАННЯ АНТИРЕЛІГІЙНОГО СВІТОГЛЯДУ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ РІВНЕНЩИНИ В ДОБУ «ЗАСТОЮ»	246
Мартинчук С. СОЦІАЛЬНІ ВЗАЄМИНИ ПІДПРИЄМЦІВ ТА РОБІТНИКІВ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ	250
Булига І. INTER-ORTHODOX RELATIONS IN THE RIVNE REGION IN THE CONTEXT OF THE CHALLENGES OF MODERNITY	256

РОЗДІЛ 4 ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ

Озимчук О. ВИЗНАЧНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ ІСТОРИКИ РАННЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ.....	261
--	-----

Левкович Ю.

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІЛЬГЕЛЬМА фон ГАБСБУРГА:
ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ..... 266

Невинна Г.

НІМЕЦЬКО-ФІНСЬКІ ВІДНОСИНИ 1933-1939 РР.: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ЗРІЗ..... 268

Постоловський Р.

«ПРАЗЬКА ВЕСНА» 1968 Р. В АНГЛОМОВНІЙ ЗАХІДНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ 273

РОЗДІЛ 5 РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ

Галуха Л.

УТВЕРДЖЕННЯ ІДЕЙ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН-БАПТИСТІВ У РІВНОМУ
(Рец.: Зерна пам'яті. Історія церкви євангельських християн-баптистів Рівного
(з нагоди 100-річчя) / Упорядник: Л. Шевчук. – Рівне : Дятлик М., 2016. – 424 с.) 276

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 278

ЗМІСТ 280

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 27

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Вікторія Кравчук, Владислав Самсонюк**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 1.12.2016 р. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Наклад 300. Обл.-видав. арк. 39,7. Замовлення № 196/1.

Віддруковано засобами різнографічного друку
ПП Самборський І.О.
вул Княгині Ольги, 8, м. Рівне, 33028

А 43 **Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії**: Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 27. – Рівне : РДГУ, 2016. – 283 с.

УДК 94(477) + 94 (100)
ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016